

# LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

## NUTARIMAS

### **DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-289 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS NELAIMINGŲ ATSITIKIMŲ DARBE IR PROFESINIŲ LIGŲ SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1509 3, 13, 19 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-290**

Nr.  
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 punktu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. balandžio 21 d. sprendimo Nr. SV-S-83 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 6 ir 7 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Nepritarti Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-289 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIVP-289) dėl šių priežasčių:

1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatų, kuriomis reguliuojamas pensijų perskaičiavimas ir mokėjimas valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“).

Įstatymo projektu Nr. XIVP-289 siūlomos teisinio reguliavimo priemonės – kompensuojamojo uždarbio ir kompensavimo koeficiento apskaičiavimo pakeitimas asmenims, kuriems, vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punktu, buvo paskelbtos prastovos, nesant objektyviai pateisinamų aplinkybių, išskirtų vieną apdraustųjų asmenų grupę – asmenis, kurių darbo teisinius santykius reguliuoja Darbo kodeksas ir dėl to jiems galėjo būti paskelbtos prastovos, nustatant jiems palankesnę teisinį reguliavimą, nors apdraustaisiais asmenimis taip pat gali būti ir savarankiškai dirbantys asmenys, kuriems prastova vadovaujantis Darbo kodeksu negali būti paskelbta, tačiau kurių vykdomos ūkinės veiklos Lietuvos Respublikos Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) ir jos plitimo grėsmės apribotos ir dėl to sumažėjo jų gaunamos pajamos.

1.2. Preliminariais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, Įstatymo projektu Nr. XIVP-289 siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms įgyvendinti kasmet papildomai reikėtų skirti apie 15 mln. eurų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „<...> įstatymų leidėjas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kai išleidžiamas įstatymas arba kitas teisės aktas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų neskiriama arba jų skiriama nepakankamai“ (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“), kad „teisės norma, kuria valstybė prisiima atitinkamą įsipareigojimą, <...> turi būti paremta materialiniais ir finansiniais ištekliais“ (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 8 straipsnio penktosios dalies ir 19 straipsnio pirmosios dalies normų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“).

Atsižvelgiant į dėl COVID-19 pandemijos išaugusį neapibrėžtumą, pagal atnaujintą šalies ekonominės raidos scenarijų 2021 metais numatytas mažesnes pajamas, didesnę valdžios sektoriaus deficitą ir skolą, taip pat į tai, kad, ir toliau prisiimant papildomus ilgalaikius įsipareigojimus ir augant valdžios sektoriaus skolai, valstybės skolos lygis vidutiniu laikotarpiu (2021–2024 m.) priartėtų prie 60 procentų bendrojo vidaus produkto ir tai keltų riziką viešųjų finansų tvarumui, Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2021 metų rodiklių patvirtinimo įstatyme nenumatyta skirti papildomų lėšų Įstatymo projektu Nr. XIVP-289 siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms įgyvendinti, darytina išvada, kad prisiimti papildomų finansinių įsipareigojimų, susijusių su Įstatymo projektu Nr. XIVP-289 siūlomų teisinio reguliavimo priemonių įgyvendinimu, galimybių nebus.

1.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2021 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 346 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2021 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo Nr. XIV-122 1, 5 straipsnių, 1 ir 2 priedų pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 11<sup>1</sup>, 14, 18, 21, 24 ir 33 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 6<sup>1</sup> straipsniu įstatymo bei Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-1904 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ Lietuvos Respublikos Seimui pateikė svarstyti Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 11<sup>1</sup>, 14, 18, 21, 24 ir 33 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 6<sup>1</sup> straipsniu įstatymo projektą Nr. XIVP-509 (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo bus pasiektas Įstatymo projekto Nr. XIVP-289 rengėjų aiškinamajame rašte nurodytas tikslas – Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme bus nustatyti kompensuojamojo uždarbio ir stažo motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokoms skirti apskaičiavimo ypatumai Lietuvos Respublikos Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir (ar) karantiną dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) ir (ar) jos plitimo grėsmės, taip pat nustatyta paskirtų motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų perskaičiavimo bei susidariusių šių išmokų nepriemokų išmokėjimo tvarka tiek asmenims, kuriems, vadovaujantis Darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punktu, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino dėl COVID-19 ligos

(koronaviruso infekcijos) ir (ar) jos plitimo grėsmės taikytų ūkinės veiklos apribojimų buvo paskelbtos prastovos, tiek ir savarankiškai dirbantiems asmenims, Įstatymo projektu nesiūlant kompensuoti ligos išmokų galimo sumažėjimo, nes tai – trumpalaikės išmokos. Įstatymo projektu teikiami siūlymai, kuriems įgyvendinti reikėtų skirti apie 8 mln. eurų, būtų finansuojami iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų, taip nepažeidžiant valstybinio socialinio draudimo sistemos tikslo ir principų.

2. Nepritarti Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 3, 13, 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-290 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIVP-290) dėl šių priežasčių:

2.1. Atsižvelgiant į šio nutarimo 1.1 papunktyje išdėstytus motyvus, Įstatymo projektu Nr. XIVP-290 siūlomos teisinio reguliavimo priemonės pažeistų konstitucinį asmenų lygiateisiškumo principą.

2.2. Nelaimingų atsitikimų darbe socialinis draudimas kompensuoja dėl draudžiamųjų įvykių (nelaimingų atsitikimų darbe (tarnyboje), pakeliui į darbą (tarnybą) ar iš darbo (tarnybos) arba profesinių ligų) negautas pajamas šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims, o jų mirties dėl draudžiamųjų įvykių atvejais – jų šeimos nariams: pagal Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą (toliau – Įstatymas), apdraustiesiems asmenims yra mokama ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos išmoka, vienkartinė netekto darbingumo kompensacija ir periodinė netekto darbingumo kompensacija, o mirusio apdraustojo asmens šeimos nariams – periodinė draudimo išmoka apdraustajam mirus ir vienkartinė draudimo išmoka apdraustajam mirus (toliau kartu – išmokos).

Atsižvelgiant į Įstatyme nustatytą išmokų apskaičiavimo tvarką, pagal kurią apskaičiuojant išmokas vertinamas ne vien tik apdraustojo asmens kompensuojamasis uždarbis, aplinkybė, kad asmeniui buvo paskelbta prastova vadovaujantis Darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punktu, neturės jokios įtakos jam paskirtos išmokos dydžiui arba turės itin nežymią įtaką:

2.2.1. Netekto darbingumo periodinės kompensacijos ir periodinės draudimo išmokos apdraustajam asmeniui mirus yra apskaičiuojamos pagal formulę  $0,5 \times d \times k \times 0,7758 \times D$ , kurios dėmenis sudaro dėl susižalojimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo arba dėl profesinės ligos nustatyti netekto darbingumo procentai (d), kompensavimo koeficientas (k), kurio ribos yra nuo 0,25 iki 3, ir vidutinis šalies darbo užmokestis (toliau – VDU) (D), taikomas apdraustųjų asmenų valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei skaičiuoti. Šis dydis yra kasmet tvirtinamas atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu, atsižvelgiant į Lietuvos statistikos departamento paskelbtas užpraeitų metų III ir IV ketvirčių ir praėjusių metų I ir II ketvirčių šalies ūkio darbuotojų vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio vidurkių, į juos įtraukiant ir individualiųjų įmonių darbo užmokesčio duomenis. 2021 metais valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei skaičiuoti yra taikomas 1 352,70 euro, 2020 metais – 1 241,40 euro, 2019 metais – 1 136,20 euro VDU dydis. Taigi VDU, taikomas apdraustųjų asmenų

valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei skaičiuoti, kasmet yra didėjantis ir nepriklauso nuo to, ar jiems buvo paskelbtos prastovos, ar ne.

2.2.2. Vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam asmeniui mirus dydis yra 46,55 VDU (2021 metais tai sudaro apie 63 tūkst. eurų), kuri lygiomis dalimis išmokama ją turintiems teisę gauti mirusio apdraustojo asmens šeimos nariams. Šios išmokos dydis nepriklauso nuo mirusio apdraustojo asmens gauto darbo užmokesčio ar sumokėtų valstybinio socialinio draudimo įmokų, šios išmokos dydžiui taip pat nedaro įtakos aplinkybė, kad mirusiam apdraustajam asmeniui buvo paskelbta prastova.

2.2.3. Vienkartinės netekto darbingumo kompensacijos yra apskaičiuojamos pagal nukentėjusio apdraustojo asmens draudžiamąsias pajamas, turėtas per paeiliui einančius 12 kalendorinių mėnesių, buvusių iki praeito kalendorinio mėnesio prieš nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo arba profesinės ligos nustatymo mėnesį. Nurodytos kompensacijos negali būti mažesnės negu 15 procentų VDU ir negali viršyti VDU, galiojančio nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo arba susirgimo ūmia profesine liga nustatymo mėnesį, dviejų dydžių.

2.3. Preliminariais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, Įstatymo projektu Nr. XIVP-290 siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms įgyvendinti kasmet papildomai reikėtų skirti apie 290 tūkst. eurų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų.

Vadovaujantis šio nutarimo 1.1 papunktyje nurodytais argumentais, darytina išvada, kad priimti papildomų finansinių įsipareigojimų, susijusių su Įstatymo projektu Nr. XIVP-290 siūlomų teisinio reguliavimo priemonių įgyvendinimu, galimybių nebus.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras